

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1920 kl. 4 e. m.

*Memorial, angående åtgärder för nedbringande av kostnaderna
för riksdagstrycket.*

Med erinran att de senare årens starka stegring av omkostnaderna för riksdagstrycket riktat uppmärksamheten på frågan, om något skulle kunna göras för att begränsa dessa kostnader, hava fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse den 19 sistlidna februari till bankoutskottet meddelat, att fullmäktige anmodat förste revisorn E. Risling, vilken under en följd av år tjänstgjort i riksdagens tryckeriexpedition såsom föreståndarens biträde, och sekreteraren H. Ekedahl, vilken handhar den riksgäldskontoret åliggande vården om riksdagstrycket, att uppgöra och till fullmäktige inkomma med förslag till de åtgärder, som de för vinnande av ovanberörda syfte kunde finna lämpliga. Med anledning härav hava bemälda Risling och Ekedahl utarbetat två promemorior, vilka av fullmäktige överlämnats till utskottet. Då fullmäktige ej förbisåge, att även andra synpunkter på förevarande fråga än den av fullmäktige företrädde sparsamhetssynpunkten måste vinna beaktande, hava fullmäktige ej ansett sig böra taga någon ställning till det föreliggande spörsmålet utan inskränkt sig till att överlämna utredningen till utskottet för de åtgärder, utskottet kunde finna påkallade.

Omförmälda promemorior äro såsom bilagor A och B fogade vid detta utlåtande.

Att kostnaderna för riksdagstrycket under de senaste åren högst avsevärt stegrats, torde vara för alla känt. I detta avseende hava riksdagens revisorer i sin senaste berättelse (sid. 88) meddelat, att kostna-

derna för ifrågavarande tryck nedannämnda är uppgått till följande belopp:

år 1913	kr.	323,841: 36
» 1914	»	455,847: 03
» 1915	»	353,851: 67
» 1816	»	422,086: 44
» 1917	»	631,841: 94
» 1918	»	898,040: 68
Enligt uppgift från riksgäldskontoret		
hava dessa kostnader för år 1919		
utgjort	kr.	1,025,335: 41

Vidare må omnämnas, att från och med innevarande år en förhöjning ägt rum med 50 procent av de kontraherade prisen för ifrågavarande tryck.

Det är emellertid icke blott kostnadsfrågan, som givit anledning till de i promemoriorna framkastade förslagen utan anledningen har i samma grad varit den, att svårigheter ansetts komma att yppa sig för att kunna tillfredsställa utskottens anspråk på ett snabbt utförande av beställningar, sedan lagen om 8-timmars normalarbetsdag trätt i kraft, om icke inskränkningar i mängden av tryck och förenklingar i det förberedande arbetet med riksdagstrycket kunde vinnas. Dessa uttalanden hava också under innevarande års riksdag bekräftats, i det att åtskilliga svårigheter erbjudit sig i ovan angivna avseende. Utskottet anser därför i likhet med promemoriornas författare, att åtgärder böra vidtagas i de av dem angivna syften. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida dessa spörsmål äro av den art, att de böra underställas riksdagens prövning. Enligt utskottets mening torde vederbörande utskott självt eller dess kansli vara i tillfälle att åstadkomma sådana förenklingar, att betydande besparingar skulle kunna vinnas. Det har emellertid ansetts vara lämpligt att här närmare skärskåda de förslag, som framkommit och framlägga dem för riksdagen till närmare beaktande.

Den förra promemorian indelar för vinnande av överskådlighet riksdagstrycket i fyra grupper, innefattande den första förslag, inlämnade till riksdagen i form av propositioner och motioner, den andra utskottens yttranden i anledning av nämnda förslag, den tredje riksdagsskrivelserna och det s. k. riksdagsbeslutet samt den fjärde riksdagens protokoll.

Vad först angår *propositionerna* har någon inskränkning i deras tryckning ansetts icke kunna komma i fråga. Beträffande *motionerna*

framhålles, hurusom vid innevarande års riksdag den ändring genomförts rörande tryckningen av likalydande motioner, framförda i båda kamrarna, att hänvisning lämnats i den ena kammarens motionssamling till den likalydande motionen i medkammaren. Berörda åtgärd har bland annat medfört en ej obetydlig kostnadsbesparing.

Vidkommande här efter den andra gruppen eller *utskottens utlå-tanden* ifrågasättes exempelvis beträffande utlåtandena angående statsverkspropositionen, att samtliga punkter, vilka ej föranlett skilda meningar eller särskild motivering, summariskt uppräknas till godkännande med åberopande av statsverkspropositionens punkt-beteckning. Även hava flera anmälningar, som förekomma i följd, ansetts kunna sammanföras i en punkt. Detta torde redan nu förekomma och lär det böra överlämnas åt vederbörande utskott att härom bestämma. De vid utlå-tandena fogade tabellerna rörande huvudtitlarna, vilkas tryckning enligt uppgift drager en kostnad av omkring 16,000 kronor, torde få anses vara överflödiga och synas därför kunna uteslutas. I sammanhang härmed har vidare framhållits, att en begränsning borde kunna ske med avseende på avtryckningen i utskottens utlå-tanden av delar av propositioner, motioner, yttranden m. m. Detta anser sig utskottet böra särskilt understryka under erinran att, om också inskränkningar härutinnan redan genomförts, på detta område ett verkligt slöseri gjort och fortfarande gör sig gällande. Sålunda avtryckas långa redogörelser, av vilka med lätthet ett referat kunnat inflyta. Även yttranden från myndigheter kunna i vissa avseenden förkortas, exempelvis där en historik upprepas, vilken redan finnes intagen i propositionen eller motionen. Förslag till kungörelser, bifogade Kungl. Maj:ts propositioner, pläga ofta intagas i såväl förslagstryck som utlå-tande, där med lätthet en hänvisning kunnat ske till propositionen. Att härav förorsakas betydande kostnader, är uppenbart. Exempelvis må nämnas, hurusom vid innevarande års riksdag från ett utskott till såväl förslagsupplagan som utskottets utlå-tande fogats ett förslag till kungörelse, däri någon ändring ej ifrågasatts, upptagande ej mindre än omkring 8 ark och med en merkostnad av omkring 770 kronor. Uti här omförmälda avseenden böra enligt utskottets mening högst avsevärda begränsningar kunna genomföras, men lär vidtagandet av åtgärder i berörda syfte kunna överlämnas åt vederbörande utskott.

Vad här efter angår de s. k. *förslagsupplagorna*, vilka — ofta onödigtvis — användas i synnerligen stor utsträckning, hava dessa visat sig draga högst avsevärda kostnader. På ett par håll hava också inskränkningar skett och synes det nödigt tillse, att användningen av förslagstryck be-

gränsas till endast sådana fall, där ärendets vikt och betydelse kunna anses motivera detsamma.

Förslagsställaren Risling ifrågasätter i sin promemoria, huruvida icke alla preliminära förslag skulle kunna till en början utskrivras medelst maskinskrift och först sedan definitiv behandling skett i utskottet uppsättas i tryck. Härför erfordras emellertid dels en engångsutgift för inköp av nödigt antal skrivmaskiner dels ock anställande för varje riksdag av lämpligt antal maskinskriverskor. Dessa åtgärder torde komma att medföra ganska dryga kostnader, och det kan med skäl ifrågasättas, huruvida ens förslaget låter sig genomföras beträffande de vidlyftigare utlåtandena. I varje fall synes frågan först böra göras till föremål för utredning för uttrönande av de kostnader, som skulle bliva en följd av förslagets realiserande. En sådan utredning synes lämpligen kunna ske genom riksgäldskontorets försorg.

I fråga om tryckning av mindre utlåtanden synes det kunna överlämnas åt tryckeriexpeditionen att efter samråd med vederbörande utskottssekreterare förfara på lämpligaste sätt.

Slutligen framhålles i promemorian ett förändrat sätt för *utdelning av de tillfälliga utskottens utlåtanden*, som synes vara ägnat att minska deras omfång. För närvarande utdelas dessa utlåtanden icke blott i den kammare, som tillsatt resp. utskott, utan jämväl i medkammaren. Ärendet bordlägges emellertid blott i förstnämnda kammare och överlämnas till medkammaren för vidare behandling endast i det fall, att ett positivt beslut blivit fattat. Vid sådant förhållande erfordras emellertid ett utlåtande jämväl från ett tillfälligt utskott, tillsatt av den kammare, som sålunda fått ett ärende till sig överlämnat, och plågar vid sistnämnda utlåtandes avfattning förfaras på det sätt, att motivering och yrkande i det förut utdelade och av medkammaren behandlade utskottsutlåtandet in extenso intages i det nya utlåtandet. Samma mål skulle vinnas *utan kostnad*, om den del av upplagan av ett tillfälligt utskotts utlåtande, som utdelas till riksdagsmännen i den kammare, som först längre fram under riksdagen kan få ärendet under omprövning, reserverades för att *vidhäftas* ett blivande utlåtande i förekommande fall, och sålunda blott hänvisning i stället för omtryckning i utlåtandet gjordes till motsvarande utlåtande bland medkammarens tillfälliga utskottsutlåtanden.

Mot ett sålunda förändrat utdelningssätt synes icke vara något att erinra.

Beträffande härefter den tredje gruppen av riksdagshandlingar, innefattande *riksdagens skrivelser och riksdagsbeslutet*, ifrågasättes den ändring

att i skrivelsen anges det ärende, som åsyftas, men i övrigt hänvisning lämnas till vederbörande utskottsutlåtande, med tillkännagivande att utlåtandet blivit av riksdagen godkänt eller godkänts med vissa ändringar. Det nuvarande s. k. riksdagsbeslutet skulle, om skrivelserna till övervägande del kunde sammanfattas i en handling för varje utskott, med uppställning liknande nyssnämnda beslut, icke vidare bliva behöfligt. Detta förslag synes utskottet vara förtjänt av beaktande.

Vad angår *tryckningen av riksdagens protokoll*, synas gällande bestämmelser icke lägga hinder i vägen mot att med nu tillämpade arbetsprinciper inom riksdagen i allmänhet fredagsprotokollet tryckes tillsammans med föregående onsdagsprotokoll och tisdagsprotokollet med föregående lördagsprotokoll.

Vidkommande slutligen frågan om *utdelning av trycksaker* till riksdagens ledamöter erinras i den därom avgivna promemorian, hurusom nyligen en avsevärd begränsning vidtagits i avseende å utdelningen av kommittébetänkanden och statistiskt tryck, varigenom en ej obetydlig kostnadsbesparing ernåtts. Vad angår de tryckalster i övrigt, som för närvarande regelbundet utdelas till riksdagens ledamöter, har i promemorian ifrågasatts inställandet av följande i det s. k. bihangstrycket ingående publikationers utdelning:

1. Berättelse angående vad i rikets styrelse sig tilldragit (1:a saml.).
2. Justitieombudsmannens och militieombudsmannens ämbetsberättelser (2:a saml. 1:a avd.).
3. Riksdagsbeslutet samt riksbankens och riksgäldskontorets reglementen (15 saml.).

Vidare har ansetts, att de i 2:a samlingen intagna revisionsberättelserna angående statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret icke vidare skulle behöva utdelas.

Mot vad sålunda föreslagits har utskottet icke funnit anledning till annan erinran än, att nämnda revisionsberättelser synas fortfarande böra utdelas. Vad övriga ifrågavarande publikationer angår, böra de emellertid alltid finnas tillgängliga hos kamrarnas vaktmästare för utdelning till riksdagsman, som sådant önskar. Utdelningen av riksdagens skrivelser (14 saml.) torde även kunna upphöra.

Aberopande vad sålunda anförts får utskottets hemställa,

att riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, med beaktande av här ovan angivna

synpunkter, vidtaga de åtgärder, som må anses erforderliga för nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket.

Stockholm den 3 juni 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren: herrar Gustafsson, Wickman, Östberg, Bondesson, Söderbom, Petterson S. M. och Svensson i Eskhult samt
av andra kammaren: herrar Kristensson, Gustafsson i Örebro, Jonsson i Gumboda, Edbom, Wikström, Borggren, Lindvall och Jensen.

---

*Bilaga A.***P. M.****med förslag till inskränkningar och förenklingar i riksdagstrycket.**

På alla ekonomiska områden har under senare åren en prisfördyring ägt rum, större på en punkt, något mindre på en annan. Arbetskostnaderna och därmed produktionskostnaderna hava stegrats i ett synnerligen hastigt tempo och visa fortfarande tendens att stiga om ock något långsammare än förut. Kostnaderna för riksdagstrycket visa ett kraftigt prov på denna prisökning, om man t. ex. jämför 1914 års minimipriser med de innevarande höst efter förhandling med tryckerierna för nästkommande år fastställda. Ett 8-sidigt bihangsark kostade år 1914 i sättning och tryckning 39: 50 kronor men kostar år 1920 130 kronor; ett 16-sidigt protokollsark kostade 1914 i sättning och tryckning 77 kronor men kostar 1920 250 kronor; en förslagsupplaga om 50 à 75 exemplar å ett 8-sidigt bihangsark kostade 1914 10 kronor men betingar nästa år en kostnad av 29 kronor. Med nödvändighet följer härav, att totalkostnaden för riksdagstrycket avsevärt springer i höjden och att 1914 års totalkostnad eller cirka 400,000 kronor för nästkommande år säkerligen mer än tredubblats, blott på grund av minimiprisernas stegring. Härtill komma emellertid jämväl andra anledningar till totalkostnadernas stegring såsom ersättningar för övertid m. m.

Dock har icke blott kostnadsfrågan givit anledning till nedanstående förslag, utan är anledningen lika mycket den, att oöverstigliga svårigheter säkerligen komma att yppa sig nästkommande riksdag att tillfredsställa de olika utskottens anspråk på hastigt utförande av givna beställningar, sedan lagen om 8-timmars normalarbetsdag trätt i kraft, om icke inskränkningar i tryckmängden och förenklingar i det förberedande arbetet med riksdagstrycket kunna vinnas.

Det torde vara lämpligt ur såväl den ena som andra synpunkten att redan nu framkasta några förslag, avsedda att motverka befarade svårigheter, som annars såsom oförberedda kunna inverka hämmande på riksdagsarbetets gång.

Jag tillåter mig för överskådlighetens skull gruppera riksdagstrycket i fyra grupper, den första innefattande förslag inlämnade till riksdagen i form av propositioner och motioner, den andra innefattande utskottens yttranden i anledning av nämnda förslag, den tredje innefattande riksdagskrivelserna och det s. k. riksdagsbeslutet samt den fjärde innefattande riksdagens protokoll.

Inom den första gruppen, propositions- och motionsgruppen, kräves för visso för ärendenas allsidigast möjliga belysning större utförlighet än på någon annan punkt i riksdagstrycket och någon inskränkning härutinnan kan

icke sättas i fråga. Vidkommande motionerna torde böra framhållas, att en ändring under 1920 års riksdag genomförts rörande tryckningen av till innehåll och yrkande likalydande motioner, som framförts i riksdagens båda kamrar, i det att i stället för omtryckning av dylika motioner två gånger, blott hänvisning lämnats i ena kammarens motionssamling till den likalydande motionen i medkammaren, varigenom med bibehållande av ändamålet med likalydande motioner, eller ett sympatiuttalande från riksdagsmän ur riksdagens båda kamrar för ett motionsvis framfört förslag vunnits en ren inbesparing av extra kostnader för ny reproducering av en förut tryckt text och därav följande besvär för utskotten att förvissa sig om det ensartade innehållet i respektive motioner. 406

Det torde vara av intresse att ur kostnadssynpunkt något belysa resultatet av denna förändring. Inalles hava vid denna riksdag avlämnats 65 likalydande motioner, som skolat upptaga en volym av 224 trycksidor i vardera kammarens motionssamling. Under förutsättning att dessa motioner kunnat sammanpassas med andra till jämna ark (i praktiken uppkomma med nödvändighet delar av ark betingande högre kostnader) kommer kostnaden att för varje sida vid första tryckningen belöpa sig till kr. 24:50 utan hänsyn till korrigeringsersättningar eller för samtliga sidor till kr. 5,488 samt vid omtryckningen till kr. 13:60 per sida eller i allt till kr. 3,830:40. Sistnämnda kostnad har ersatts av kostnaden för 65 sidor hänvisningar inpassade i motionshäftena på så sätt att ej fullt hälften tagit ett för annat ändamål nyttigt utrymme i anspråk. Kostnaderna för dessa sidor kunna beräknas hava uppgått till kr. 24:50 per sida eller för samtliga 32 sidor till kronor 784, och har alltså rent kr. 3,046:40 besparats statsverket. Härtill kan läggas den för tryckerierna uppkomna tidsvinsten, som kunnat utnyttjas för annat brådskande riksdagstryck.

I fråga om andra gruppen av riksdagstrycket eller utskottens utlåtanden synas däremot åtskilliga reformer vara tänkbara, som dels skulle minska tryckets omfång, dels reducera själva tryckerikostnaderna utan att förändringar i uppställningen av resp. utlåtanden behöfde ifrågakomma. I förra fallet torde som exempel kunna pekas på statsutskottens utlåtanden angående statsverkspropositionen. I dessa förekomma trätt ofta punkter, som icke innehålla annat än en kort beskrivning av äskandets innebörd, samt ett rent tillstyrkande i form av avskrift av propositionens kläm i behandlade punkt. Ingen meningsskiljaktighet har alltså förekommit vid utskottsbehandlingen och någon förändring i förslaget vid kamrarnas behandling eller någon debatt om ärendet har ej heller förekommit. Det synes, som denna detaljerade behandling i utlåtandet vållar onödig tid för utlåtandets kammarbehandling med framställande av proposition för varje punkt, då lika saklig behandling kunde ägnas de olika detaljerna i en huvudtitel, om samtliga punkter, vilka ej föranlett skilda meningar eller särskild utskottsmotivering, summariskt uppräknades till godkännande med återopande av statsverkspropositionens punktbezeichnung. Likaså synas samtliga de punkter i omskrivna utskottsutlåtande, avseende av utskottet uppskjutna frågor, lämpligen böra på samma sätt kunna sammanföras till en punkt i utskottsutlåtandet, i stället för att som nu sker oupphörligen återkomma i samma stereotypa form av en anmälan. Slutligen bör i samma utskottsutlåtanden om statsverkspropositionen kunna anmär-

kas på att en tabell, föranledande särskild kostnad på grund av en från motsvarande tabell i statsverkspropositionen något avvikande form, men till innehållet överensstämmande med statsverkspropositionens utom i de få punkter, där utskottet föreslagit ändringar, i sin helhet skall sättas och tryckas, då ändamålet med sagda tabell eller ett utvisande av huvudtitelns slutsumma efter utskottets beräkning väl kunde fyllas med ett återgivande av de förändringar, utskottet vidtagit i Kungl. Maj:ts förslag, men med transsummering av de delar, som återfinnas oförändrade i statsverkspropositionen. Ingen använder dessa tabeller för realiserandet av budgeten, eftersom en sammanfattning av denna tryckes vid slutet av varje riksdag med beteckning »Riksstat»; men kostnaderna äro å andra sidan avsevärda, särskilt i betraktande av de talrika korrektur med oupphörliga småändringar, som i regel krävas före tryckningstillståndets givande. Varje nytt korrektur och varje än så obetydlig ändring i tabellsättning drar rundliga kostnader, som genom ovan föreslagna transsummeringsförfarande i hög grad kunde inskränkas.

Det valda exemplet kan i mångt och mycket äga tillämpning på talrika andra utskottsutlåtanden. Avtryckning har visserligen under senaste åren mer och mer reducerats, men åtskilligt onödigt finns ännu kvar, omöjligt att över en kam utdöma, men som väl kunde tåla kritik och rättelse.

Genom ytterligare inskränkningar i nu nämnda avseenden skulle omfånget av riksdagshandlingarna direkt minska och på samma gång tryckeriernas arbetsbörda och ersättningskrav nedsättas.

Den andra sidan av utskottens krav å tryckerierna, visserligen icke inverkan å omfånget i resp. handlingar, men dock orimligt dyrbart, är det allmänna bruket av förslagsupplagor å flertalet utlåtanden. Helt visst måste förslagsupplagor i de flesta fall tillhandahållas utskottsledamöterna för vinnande av en grundlig behandling av förekommande frågor, men det kan ifrågasättas, huruvida det nuvarande förfaringsättet med krav å *minst en*, mången gång *två* eller *tre* förslagsupplagor i tryck är det bästa. Oerhört fördyrande för riksdagstrycket i sin helhet måste det bli, när man betänker, att varje 8-sidigt ark eller arkdel betingar en kostnad av 29 kronor för avdrag i mer än 25 ex. Under 1918 års lagtima riksdag till exempel innehöllo utskottens utlåtanden omkring 1,000 ark, minst lika många avdrag kan utan överdrift förslagstrycket för samma år beräknas hava omfattat, om alla dubbla och tredubbla förslagsupplagor samt delar av 8-sidigt ark lämnas utan avseende såsom uppvägande mer än väl det fåta utlåtanden, varå intet förslagstryck fordrats; alltså kommer man till en totalkostnad efter 1920 års kontrakt av cirka 29,000 kronor, vartill måste räknas avsevärda korrigeringskostnader. Ett förslagstryck är avsett att framvisa ett utskotts preliminära beslut, är följaktligen underkastat rätt så stora omstöpningar, vilka kunna gå så långt, att den en gång uppsatta texten blir helt och hållet kasserad. Tryckeriet, som utfört arbetet och verkställer omsättning och korrigeringar, är enligt sitt kontrakt tillförsäkrat god ersättning för allt sitt arbete, således även för sådant, som måst av en eller annan anledning kasseras, och följden blir, att statskassans omkostnader stiga i samma lavinartade fart som arbets- och därmed sammanhängande kontraktspriser utan möjlighet för någon statens expedition eller dess tjänstemän att reducera skenbarligen oskäligen kostnader.

Jag tillåter mig att här anföra ett exempel. Ett utskott avlämnade under början av sistlidet års riksdag ett manuskript till utskottsutlåtande, vilket upptog $1\frac{1}{2}$ trycksida. Preliminärt förslag begärdes å dessa 2 sidor i 50 ex., varför tryckeriet gottgjorde sig en ersättning av 21 kr. 75 öre. Vid första utskottsbehandlingen vidtogs en del förändringar i den uppsatta texten, som föranledde korrigeringskostnader jämte en ny förslagsupplaga om 50 ex., varför tryckeriet debiterade statsverket dels för korrigering kr. 7:18, dels för förslagsupplagan kr. 21:75, vartill kan läggas 50 % övertidsersättning eller kr. 10:88. Totalkostnaden för dessa två sidor sprang på så sätt upp till 103 kr. 06 öre, vilket i jämförelse med vid samma tid gällande kontraktspris för ett 8-sidigt tryckark eller kr. 96:— verkar överväldigande, men lika fullt var i full överensstämmelse med kontraktet. Efter 1920 års kontrakterade priser skulle motsvarande kostnad för dessa 2 sidor uppgått till 154 kr. 59 öre, en rätt betydande summa för ett så litet arbete under riksdagens första månad, då ännu icke forcering varit nödvändig.

Utskottens krav på tryckerierna skärpas ytterligare genom den korta tidsfrist, som lämnas för ett arbetes utförande. Var och en ser blott sin andel av trycket och måste finna, att denna väl icke kan taga lång tid, men helt annorlunda ter sig saken, då ett tiotal utskott vilja se sina respektive önskemål beaktade och utförda inom samma korta tidrymd, som ett av dem anser tillfyllest för sin anpart av arbetsbördan. Vad som häremot endast och allenast kan hjälpa vore en centralexpedition, som det icke blott som för närvarande ålåge att utan hänsyn till kostnaderna framdriva de enskilda utskottens krav, utan som också hade rätt och skyldighet att med beaktande av arbetsbelastningen i sin helhet vid varje enskilt tillfälle föreslå de modifikationer i kraven, som till undvikande av onyttiga fördyringar äro nödvändiga. Den respit, som för närvarande gives åt tryckerierna för ett arbete, kan i allmänhet sägas vara förlagd mellan klockan 4 e. m. ena dagen och klockan 10 f. m. påföljande dag; större delen sålunda utgörande arbetstimmar, för vilka 75 å 100 % förhöjning av arbetskostnaderna utgå enligt gällande tryckerikontrakt, sedan tryckeriernas arbetstid förlagts mellan kl. $\frac{1}{2}$ 7 f. m. och $\frac{1}{2}$ 5 e. m.

Såväl ur kostnadssynpunkt som på grund av den nästa år ikraftträdande inskränkningen i rätten att använda arbetare till övertidsarbete, är en förändring härutinnan högeligen påkallad. Jag har för min del tänkt mig möjligheten av att alla preliminära förslag, vilka äro underkastade större eller mindre omarbetning inom utskotten, utskreves på skrivmaskin i tillräckligt antal ex., och först sedan ett sådant förslag behandlats inom utskottet skulle uppsättning i tryck ifrågakomma. Härför erfordras visserligen dels en engångsutgift för inköp av behövliga skrivmaskiner, dels anställande för varje riksdag av ett efter förefintligt behov lämpat antal maskinskriverskor. Dessa skulle, utan att kunna kräva ersättning för övertid, men med fastställt dagarvode stå till disposition de tider på dygnet, som för utskottsarbetets jämna gång bli mest effektiva. De maskinskrivna exemplaren, vederbörligen rättade vid slutbehandling av respektive ärenden inom utskottet, skulle sedermera ej kunna föranleda större korrigeringar med därav föranledda kostnader men däremot avsevärt underlätta sätteriarbetet och förkorta den härför erforderliga tiden.

Maskinskriverskor och skrivmaskiner böra betala sig redan under en eller

ett par riksdagsperioder, om man, som ovan framhållits, beräknar omkostnaderna för själva förslagsupplagorna utom korrigerings- och övertidskostnader till cirka 30,000 kronor.

Den enda tänkbara nackdelen av en anordning, såsom den här skisserats, är den, att ett utskottsutlåtande, som justeras t. ex. en tisdag ej. hinner utdelas i kamrarna på onsdagen utan först på fredagen, eftersom uppsättningen först skulle ifrågakomma efter justeringen, och att kammarbehandlingen sålunda framskjutes en halv vecka, men härav följer ingalunda en förlängning av riksdagstiden, så länge icke viss tidpunkt fastslagits för riksdagsarbetets avslutande. Vissa ärenden, som påkalla särskilt skyndsamt avgörande, kunna helt naturligt undantagas från den lugna och som regel fastslagna ordningen.

Inom parentes torde här kunna erinras om ett önskemål, som för ett par år sedan motionsvis framfördes i första kammaren men av kostnadsskäl blev avslaget, nämligen att under motionstiden ställa maskinskriverskor till riksdagsmännens förfogande för utskrivning av motioner. De för utskottens räkning enligt ovan skisserade förslag behöfliga maskinskriverskorna komme att under motionstiden vara disponibla för dylika tillfälligare arbeten, eftersom utskottsarbetet under riksdagens första veckor eller under ordinarie motionstid ännu icke tagit någon vidare fart.

Vidare bör, vidkommande utskottsutlåtanden, erinras därom, att genom forcering av småärendens riksdagsbehandling oupphörligen inträffar, att häften om 2, 3 à 4 sidor tryckas separat med påföljd, att kostnaden per trycksida betydligt stegras enligt tryckerikontraktens bestämmelser om ersättning för delar av ark. (Jämför ovan omnämnda exempel angående kostnaden för $\frac{1}{4}$ ark). Som regel innehålla dylika smärre utskottsutlåtanden ett enhälligt förslag från vederbörande utskott och inverka i ingen mån på kamrarnas arbetsbörda. Av föga betydelse synes det vara, att sådana utlåtanden behandlas några dagar tidigare genom separattryckning, än vad fallet skulle bliva, om t. ex. en riksdagens centralexpedition hade rättighet att avvakta ytterligare utlåtanden från samma utskott för uttryckning i ett sammanhang med förut avlämnat utlåtande. Icke blott tryckningskostnaderna kunde genom en sådan åtgärd nedbringas rätt avsevärt, utan därmed skulle följa minskat besvär med utdelning och inbindning av riksdagshandlingarna.

Slutligen förtjäna tillfälliga utskottens utlåtanden omnämnas, då ett förändrat *utdelningssätt* av dessa skulle kunna bidra till minskning av deras omfång. För närvarande utdelas tillfälliga utskottens utlåtanden icke blott i den kammare, som tillsatt resp. utskott, utan jämväl i medkammaren. Ärendet bordlägges emellertid blott i förstnämnda kammare och överlämnas till medkammaren för vidare behandling endast i det fall, att ett positivt beslut blivit fattat. Vid sådant förhållande erfordras emellertid ett utlåtande jämväl från ett tillfälligt utskott, tillsatt av den kammare, som sålunda fått ett ärende till sig överlämnat, och praktiseras vid sistnämnda utlåtandes avfattning det förfaringssättet, att motivering och yrkande i det förut utdelade och av medkammaren behandlade utskottsutlåtandet in extenso indrages i det nya utlåtandet. Samma mål skulle vinnas *utan kostnad*, om den del av upplagan av ett tillfälligt utskotts utlåtande, som utdelas till riksdagsmännen i den kammare, som först längre fram under

riksdagen kan få ärendet under omprövning, reserverades för att *vidhäftas* ett blivande utlåtande i förekommande fall, och sålunda blott hänvisning i stället för omtryckning i utlåtandet gjordes till motsvarande utlåtande bland medkamkammarens tillfälliga utskottsutlåtanden.

Inom den tredje gruppen av riksdagshandlingarne, innefattande riksdagens skrivelser och riksdagsbeslutet, bör beaktas, att skrivelserna i de flesta fall utgöra en ren avskrift av det eller de utskottsutlåtanden, som avhandlas i respektive skrivelser, och att förändringarna inskränka sig till ett utbyte av »utskottet föreslår», till »riksdagen har beslutat». Det synes för den skull kunna ifrågasättas, huruvida icke skrivelsen gjorde samma effekt, om blott ärendet, som åsyftas, angäves, men i övrigt hänvisning lämnades till det eller de utskottsutlåtanden skrivelsen åsyftar med tillägg av en uppgift, att sagda utskottsutlåtande av riksdagen godkänts. Skrivelserna skulle härigenom till övervägande del kunna sammanfattas i en handling för vart utskott, med en uppställning motsvarande det nuvarande riksdagsbeslutets eller, med andra ord, genom att varje av riksdagen särskilt behandlad fråga omnämnes i särskild punkt. Något sammanfattande »riksdagsbeslut» bleve härigenom obehövt, eftersom skrivelserna skulle bli mer överskådliga genom borttagandet av omredigeringar och omtryckning av redan förefintliga riksdagshandlingar. Beräknas en reduktion härutinnan föranleda en inskränkning av riksdagsskrivelsernas och riksdagsbeslutets volym till en fjärdedel av den nuvarande omfattningen, skulle en besparing kunna tänkas av c:a 300 8-sidiga ark, dragande en kostnad efter nästa års tryckeripriser av 39,000 kronor.

Den sista avdelningen av riksdagstrycket, innefattande riksdagens protokoll, förtjänar framför alla andra ett omnämnande ur kostnadssynpunkt. Genom diverse beslut: om protokollens färdigtryckande inom loppet av 8 dagar, om monopolisering av tryckningen m. m. har kostnaden för ett 16-sidigt ark, 250 kronor, såsom förut omnämnts kommit till en siffra, som kan betecknas som enorm. Samma 16-sidiga ark betingade 1918 ett pris av 124 kronor, och är alltså 1918 års pris mer än fördubblat år 1920. I jämförelse med 1914 års kontrakt med tryckeriet, lydande på 77 kronor för samma omfång, blir stegringen mer än tredubblad.

Då riksdagen fattade sitt beslut om snabbare tryckning av riksdagens protokoll, än tidigare varit fallet, med därav med nödvändighet följande avtal med ett enda tryckeri om arbetets utförande, kunde näppeligen en sådan prisfördyring tänkas. Av stort värde är förvisso mången gång ett snabbt offentliggörande, men det kan vara fråga värt, om det nuvarande priset skäligen kan motsvara detta ändamål. Under alla omständigheter är priset oskäligt, då det gäller protokoll, som blott innehåller bordlägningsärenden utan intresse för press

och allmänhet. Som cirka 50 % av samtliga protokoll avse bordläggningsplena, bör en åtskillnad göras mellan protokoll innehållande debatter och protokoll utan dylika. De sistnämnda böra under inga förhållanden tryckas separat utan sammanslås med närmast föregående protokoll till gemensamt häfte. Efter nu tillämpade arbetsprinciper inom riksdagen borde följaktligen i allmänhet fredagsprotokollet tryckas tillsammans med föregående onsdags och tisdagsprotokollet tillsammans med föregående lördagsprotokoll. Genom detta förfaringssätt skulle man undvika de talrika småprotokoll under 16-sidors volym, vilka draga avsevärt högre kostnad per sida, än vad som gäller för $\frac{1}{1}$ ark om 16 textsidor, möjligen också åstadkomma en reduktion av kostnaden för sättning av dessa smärre protokoll, eftersom längre tid kunde disponeras för deras uppsättande.

Min erfarenhet efter snart 10-årigt arbete vid riksdagens tryckeriexpedition har övertygat mig om att både tid och kostnader skulle kunna inskränkas betydligt genom ändringar i hittills tillämpad praxis i ovan belysta punkter, under det att enligt nuvarande förhållanden ingen som helst möjlighet finnes att vid granskning av tryckeriräkningar m. m. åstadkomma för statsverket förmånliga reduktioner i framställda ersättningsanspråk; och vågar jag för den skull vördsamt överlämna denna promemoria till herrar fullmäktiges välvilliga omprövning.

Stockholm i december 1919.

Eskil Risling.

Bilaga B.

P. M.

ang. utdelning av trycksaker till riksdagens ledamöter.

Beträffande denna fråga torde böra erinras om att vissa åtgärder redan vidtagits i syfte att minska den förut vanliga utdelningen i riksdagen av diverse tryckalster och därigenom nedbringa statens tryckningskostnader. Så t. ex. verkställes numera i regel ej någon utdelning av kommittébetänkanden, varjämte av dylika publikationer för närvarande endast 300 ex. bindas i stället för förut 700 ex. Den för riksdagen avsedda upplagan av kommittébetänkandena har

därigenom kunnat minskas från 1,500 till 500 ex., dock med rätt för Kungl. Maj:t att för kommittébetänkanden, vilka äro av mera allmänt intresse, i erforderlig grad utöka nämnda upplaga. Vidare har Kungl. Maj:t i skrivelse till statistiska tabellkommissionen av den 31 december 1919 (Sv. förf.-saml. nr 844) föreskrivit, att utdelning till riksdagens ledamöter av publikationer, tillhörande serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik», endast skall äga rum beträffande statistisk årsbok, årsbok för Sveriges kommuner och redogörelse för riksdagsmannavalen samt de särskilda publikationer, i fråga om vilka Kungl. Maj:t sådant beslutar. Ledamot av riksdagen är dock berättigad att erhålla annan statistisk publikation, som ingår i ovannämnda serie; och skola för sådant ändamål vid bestämmande av upplagorna av ifrågavarande tryck för riksdagens räkning avses 50 ex., som till riksgäldskontoret överlämnas.

Genom inställandet av utdelningen av kommittébetänkanden och statistiskt tryck har redan en ej obetydlig kostnadsbesparing ernåtts. Vad angår de tryckalster i övrigt, som för närvarande regelbundet utdelas till riksdagens ledamöter, torde emellertid genom ytterligare reduktion av utdelningen åtskilliga utgifter kunna inbesparas. Detta gäller i främsta rummet det egentliga riksdagstrycket, som utgöres av de båda kamrarnas protokoll samt bihanget därtill. Enligt min mening kan utdelningen av nedanstående, i bihangstrycket ingående publikationer utan olägenhet inställas:

1. Berättelse angående vad i rikets styrelse sig tilldragit (1:a saml.).
2. Justitieombudsmannens och militieombudsmannens ämbetsberättelser (2:a saml. 1:a avd.).
3. Riksdagsbeslutet samt riksbankens och riksgäldskontorets reglementen (15 saml.).

En annan avdelning av bihangstrycket, vars utdelning till alla riksdagens ledamöter synes vara av mindre intresse och i följd därav möjligen kan inställas, bilda de i 2:a samlingen intagna revisionsberättelserna angående statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret.

Samtliga ovanstående publikationer böra emellertid finnas tillgängliga hos kamrarnas vaktmästare, så att riksdagsman, som det önskar, kan när som helst och utan dröjsmål erhålla ett ex. därav. Efter riksdagens avslutande övertager riksgäldskontoret bestyret med utlämnandet av såväl dessa som övriga delar av riksdagstrycket.

Härjämte torde kunna ifrågasättas, huruvida icke utdelningen av riksdagens skrivelser (14:de saml. av bihanget) skulle kunna upphöra. Dessa innehålla dels själva de beslut, som fattats av riksdagen, dels ock motivering till desamma. Redogörelse för de fattade besluten finnas intagna i kamrarnas protokoll; vad åter motiveringen beträffar, överensstämmer densamma i regel så gott som ordagrant med vederbörande utskotts motivering till dess hemställan i det ämne, varom fråga är. Innehållet i skrivelserna kan sålunda antagas vara på förhand bekant för kammarledamöterna dels genom protokollen dels ock genom utskottens utlåtanden.

Stockholm den 11 februari 1920.

Henrik Ekedahl.